

Kruuserne i Nyborg 1813-1897

Af *Pia Sigmund*

Den 30. januar 1884 var der fest på Petersens Hotel i Nyborg hos »Understøttelsesforeningen for Skibsrhedere og Søfarende i Nyborg Told-distrikt«. Æresgæst var Johan Kruuse. Blandt de mange talere var købmand R. Winckler, der udtalte: »Kruuses navn har altid haft en god klang her, man tænker sig derved en personification af energi og kraft. I begyndelsen af århundredet, i 1814, var Nyborg en fattig by, men Hans Kruuses virksomhed her kunne trække kunder til, og dette blev til gavn ikke alene for sømandsstanden, men for hele byen«. ¹

Hvem var disse Kruuser?

Den første Kruuse i Nyborg var forfatterens tiptipoldefar, Hans Kruuse, født i Korsør 1790, bosat i Nyborg 1813 og død på godset Nordskov ved Ringe 1847. Hans Kruuses bror, Henrik Kruuse, født i Korsør 1799, død samme sted 1859, boede i Nyborg i årene 1826-1832. Hans Kruuses sønner, Johan og Wilhelm, var født i Nyborg og levede det meste af deres liv i byen. Johan blev født 1815 og døde 1896, Wilhelm var født 1825 og døde 1897. ² Hans, Johan og Wilhelm dannede tilsammen Kruuse-dynastiet. Hans grundlagde det, men fra den tid hvor sønnerne blev voksne, hjalp og støttede alle tre hinanden, og helt op i 1880'erne var der et tæt samarbejde mellem Johan og Wilhelm Kruuse.

»1790, dn 11 Febrari er vor Søn Hans født«, noterede Gunder Hansen Kruuse i Korsør på et bibelblad. Han var havnefoged og færgemand. ³ Hans mor stammede fra Sprogø, hans far kom fra en af Korsørs mange sømandsfamilier, og hans kone Maren var fra Nyborg. ⁴ Storebælt var således familiens levevej, og Nyborg var tæt inden for rækkevidde.

Hans Kruuse kom tidligt ud at sejle, sandsynligvis allerede i 12-års alderen. Familietraditionen siger, at både Hans og Gunder Kruuse var kapere under Englandskrigene 1807-1814, og at i al fald Hans fik store andele i priserne. ⁵ I årene efter 1807 blev der bygget over 100 kanonbåde i Dan-

mark, og 600 kaperskibe blev udrustet og fik kaperbrev. I det store »kaperår« 1810 blev 70 skibe prisedømt i København, det vil sige, at de blev frataget deres ladning, og denne ladning blev solgt, og dens værdi fordelt efter særlige brøkdeler blandt ejeren af kaperskibet og skibets mandskab. Det var ofte meget righoldige ladninger, og mange blev velhavende efter få timers indsats. Kaperskibene var i de fleste tilfælde mindre både med øvede rorskarle ved årerne og en enkelt kanon eller to om bord. Der nævnes ingen Kruuser blandt kaperskibskaptajnerne eller rederne; men da Hans i 1810 kun var 20 år gammel, har han været blandt mandskabet.⁶

Hans Kruuse i Nyborg

Mange kapere forstod ikke at administrere deres pludselige formuer; men Hans Kruuse slog sig ned i Nyborg 1813, købte hus for sine penge, giftede sig med Anna Marie Ziegler⁷ og tog borgerskab som sejlmager 12. april samme år. Hans Kruuses sejlmagervirksomhed gik godt, og den 29.9.1817 tog han også borgerskab som købmand og handelsmand.⁸ Samtidig lagde han grunden til den virksomhed, der senere skulle blive til »Nyborg forenede Trælastforretninger«. Han købte købmandsgården på hjørnegrunden Nygade, Mellemgade, Nørregade (nr. 58).⁹

Vi ved ikke, hvornår Hans Kruuse købte eller byggede sit første skib; men det må have været i årene lige efter 1817. Som trælast- og tømmerhandler havde han brug for skibe, der kunne transportere tømmeret fra Sverige og Finland til Nyborg, og som købmand havde han brug for en hurtig forbindelse til Hamburg, der i disse år var den førende handelsby i Nordeuropa.¹⁰

Den 1. december 1819 tog Hans Kruuse også borgerskab som brændevinsbrænder. Det var almindeligt, at købmanden selv brændte brændevin, idet der var forbud mod hjemmebrænding på bøndergårdene. Når bønderne kom til byen for at handle i købmandsgården, blev de budt på en »skænk« eller to på husets regning i skænkestuen bag butikken.¹¹

Bønderne bragte deres varer, hovedsagelig korn, til købmandsgården. Her opbevarede kornet på lofterne, indtil det kunne sendes videre til udlandet. Til gengæld købte bønderne alle deres fornødenheder hos købmanden; kolonialvarer, isenkram og andet til brug i husholdning og værksted.¹²

På silhuetten ses fra venstre Anne Marie Kruuse, børnene Hans, Sophie, Ferdinand og Johan, til højre står købmand Hans Kruuse. Silhuetten er klippet i Nyborg 1823 af F.L. Schmitz.

I 1823 lod Hans Kruuse klippe en silhuet af sig selv og sin familie. Han er afbildet som den værdige familiefader og driftige købmand og skibsreder. I baggrunden til venstre ses omridset af en købstad og til højre et skib, vel nærmest en galease.^{13, 14}

Hans Kruuse opbyggede sin forretning i Nyborg i en årrække fra 1813, hvor den ene krise efter den anden ramte Danmark. Under krigen 1807-1814 blev halvdelen af handelsflåden opbragt, i 1813 kom statsbankerotten, i 1814 mistede vi Norge, i 1815 indførte det vigtige marked England en skrap korntold, fra 1818 til 1824 havde vi landbrugskrise. Alle disse ulykker gik hårdt ud over landets gamle handelshuse. I årene 1816-1820 gik over 150 storkøbmænd fallit.¹⁵ Samme skæbne fik også Nyborgs hidtil største købmand, Rasmus Møller.¹⁶

Men Hans Kruuse klarede sig støt og roligt gennem disse nedgangstider, udvidede skridt for skridt sine virksomheder, og i 1828, da Danmark endelig var kommet på fode, og tiderne vendte sig til det bedre for landet, stod han med et blomstrende handelshus. Hvordan kan vi for-

klare det? Flere forskellige årsager kan nævnes: København mistede i disse år sin stærke betydning som korneksporthavn, og provinsbyerne overtog Københavns hidtidige rolle. Her kom Nyborg ind med sit gode opland og sin glimrende havn. Hamburg bød de danske provinsbyer gode betingelser for samhandel, Kruuserne i Nyborg benyttede sig heraf og orienterede sig i de følgende årtier langt mere mod Hamburg end mod København. Endelig steg provinsbyernes handel med England via Hamburg i disse år.¹⁷ Men den egentlige årsag til Hans Kruuses succes lå i ham selv. Han var et stort handelstalant med overblik og fremsynethed. Han forstod at investere sine penge og sine kræfter på et tidspunkt, hvor landet havde brug for nyt, frisk initiativ.

Hans Kruuse forstod også at opbygge et rigtigt familie-dynasti. I 1826 sendte han bud til Korsør efter sin 27-årige bror Henrik; Hans var ved at opbygge en flåde af handelsskibe, og Henrik blev kaptajn på et af skibene.

Henrik Kruuse blev i Nyborg indtil 1832 og giftede sig her med lods Hans Nielsen Bjørns datter Dorthea Cathrine. På silhuetten står Henrik Kruuse med en sekstant i hånden, og hans svigerfar, lodsens, har en kik-kert i hånden, så er deres erhverv karakteriseret.¹⁸

Omkring 1830-31 blev Hans Kruuses unge søn Johan sendt til Hamburg for at blive undervist på »Handlungsacademie«. Her lærte han sprog, geografi og handelslære. Da Johan vendte hjem til Nyborg, var han i stand til at hjælpe sin far i firmaet, og efter endnu nogle års forløb, omkring 1840, hvor Johan var 25 år gammel, havde han overtaget en stor del af ansvaret for forretningerne. Allerede i 1835 købte Hans Kruuse godset Nordskov ved Ringe, men han flyttede ikke endeligt dertil før efter 1840.

I årene 1841-42 var det den 10 år yngre søn Wilhelms tur til at gå på handelsakademiet i Hamburg. Der findes en del breve i familieejne fra Wilhelm i disse to år. De fleste breve er skrevet af storebror Johan, et enkelt af venen C.A. Fryd, der stod i lære hos købmand Schalburg i Nyborg, og et par er skrevet af forældrene. Disse breve giver et godt billede af Johan som den overordentlig kærlige, forstående og pligtopfyldende bror. Brevene er skrevet skiftevis på dansk, engelsk og tysk.

Da Wilhelm kom hjem til Nyborg, blev han af Johan sat ind i forretningernes drift. Firmaet kaldtes da »Hans Kruuse og sønner«. Hans Kruuse skrantede i disse år, han trak sig nu endeligt tilbage til landmandslivet på Nordskov, hvor han døde 1847.

Den høje mand, nr. 2 fra venstre, er kaptajn Henrik Kruuse, Hans Kruuses yngre bror. Til venstre ses hans svigerfar, lods Hans Nielsen Bjørn fra Nyborg. Nr. 3 fra højre er Henriks kone Dorothea Cathrine. Børnene er Hans Gunder og Hansine, de ældste af en børneskole på 9. Silhuetten er klippet i Korsør 1834.

Den 31. december 1844 var Johan Kruuse på besøg på Nyborg Rådstue. Her fik han udstedt følgende attest for sit borgerskab som købmand: »Han har lært handelen og været ved samme, ligesom han og i flere år har været medbetjener af hans fader købmand Hans Kruuses handel«. Wilhelm Kruuse tog borgerskab som købmand og brændevinsbrænder den 30. november 1847.¹⁹

Johan og Wilhelm Kruuse

Hans, Johan og Wilhelm Kruuse var allerede fra begyndelsen af 1830'erne Nyborgs matadorer. De prægede byens liv på talrige måder. Foruden købmandsgårdene i Nørregade 58 og senere i Nørregade 5 havde de et savværk, et kalkværk, et sildesalteri og et trankogeri på havnen. I 1843 ejede de alle byens store skibe; deres 12 skibe talte tilsammen 611 clst., det er 3/4 af Nyborgs samlede tonnage.²⁰ Mange af skibene blev bygget på Bonnesens skibsværft på Nyborg havn. Hertil kom, at Johan i 10 år forpagtede Juelsberg gods ved Nyborg samt nogle præstegårdsjorder.²¹ I en »condition«, en skriftlig aftale, som er i familiens eje, fordeler brødrene arbejdet således mellem sig:

*Købmand
Johan Kruuse.*

Johan har at bestyre og føre opsigst med kornhandel, smør og fødevarehandel, fædrift, engdyrkning og hvad derhen hører. Wilhelm har at bestyre og føre opsigst med boutik, grov- og tømmerhandel samt føre regnskab derhenhørende.

Brødrene skal altid rådføre sig med hinanden førend de afgør nogen handel.

I denne »condition« nævnes ikke skibene og deres drift. Disse var i begyndelsen Johans ansvar, senere fik Wilhelm egne skibe.

Fra 1839 ejede Johan Kruuse også en bryggergård og en stor købmandsgård i Kerteminde, hvor han konkurrerede med købmand Elias B. Muus. Kruuse solgte sin købmandsgård til Muus i 1856.²²

Efter Hans Kruuses død i 1847 bestyrede Johan Nordskov for sin mor, indtil han selv endelig slog sig ned på godset i begyndelsen af 1860'erne.

Kruuserne beskæftigede en mængde mennesker i Nyborg og omegn ved deres mange forskellige virksomheder: sømænd, skibsbyggere, havnearbejdere, rebslagere, sejlmagere, landmænd, handelsfolk, fiskere, tøm-

*Konsul
Wilhelm Kruuse.*

mer- og kalkværksarbejdere samt jernværksarbejdere. Ved folketællingen i 1845 boede Johan og Wilhelm i Nørregade 58 sammen med tre handelsbetjente og seks mandlige og fire kvindelige tjenestefolk, alle ugifte. Flere andre gifte medarbejdere må have boet i egen bolig ude i byen. Til sammenligning kan nævnes, at byens øvrige 33 købmænd tilsammen havde ialt 44 hjælpere og 78 tjenestefolk. Hans Kruuse betalte som den eneste i byen mere end 100 rdl. i skat om året.²³

Arbejdet var Kruusernes liv, de overkom det utrolige. Intet under at Johans kæreste valgsprog var: »Arbejdet adler manden«. Med arbejde, flid og godt humør kom Kruuserne langt, men Johan kunne også være stejl og stædig. Han karakteriseres som »en driftig handelsmand i ordets bedste forstand, men sikkert heller ikke uden følelse af, hvad dette var værd«.²⁴

Der er to eksempler på Johans egensindighed: Han ragede uklar med konsul Muus omkring salget af købmandsgården i Kerteminde, og »Nyborg Købstads Forligelseskommission« måtte træde til for at mægle mellem de to herrer. Forliget blev bekendtgjort ved trommeslagning i

Kerteminde og Nyborg byer. Det indeholdt en bestemmelse om, at intet »som den ene part havde fremlagt skulle komme den anden til skade på ære, gode navn og rygte«.

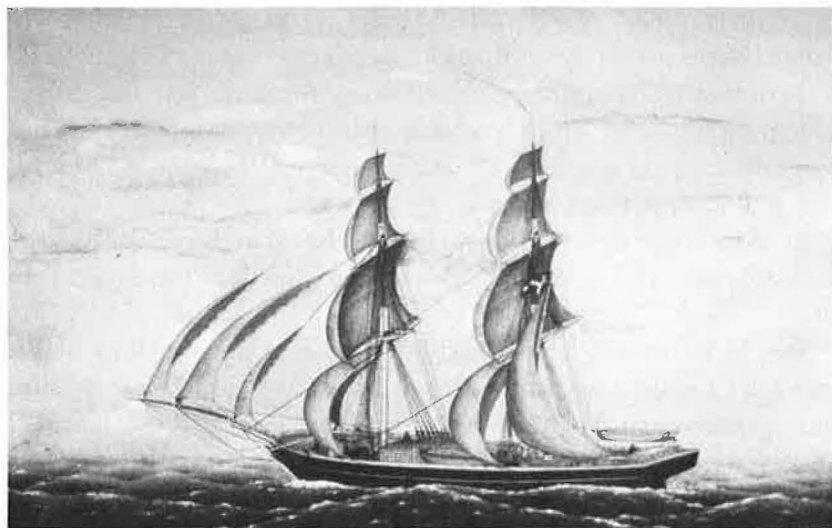
Det andet eksempel forekom ved skibsbyggeriet. Johan Kruuse blev i 1846 uvenner med skibsbygmester R.J. Bonnesen, der ellers i over 20 år havde bygget Kruuse-skibene. Johan indkaldte skibsbygger Nielsen fra Troense og lod ham og hans medhjælpere bygge fuldskipet »Nordskov« på 159 clst. på Avernakke ved Dyrehaven syd for Nyborg.²⁶

Johan Kruuse var engelsk vicekonsul fra 1854 til 1885 i Nyborg, herefter overtog Wilhelm denne titel. Wilhelm var svensk-norsk vicekonsul i 30 år. En dag i 1882 stod Johan Kruuse på kajen på Svendborg Havn for at modtage Christian den Niende, der skulle besøge byen. Kongen hilste på Johan med følgende ord: »Goddag, etatsråd Kruuse, det glæder mig at hilse på Dem«. Etatsrådstitlen var den højeste, en borgerlig person kunne opnå.²⁷

Skibene

I årene 1827-1841 byggede R.J. Bonnesen otte skibe på ialt 462 clst. for Hans Kruuse, deriblandt briggen »Prøven«, som blev i familiens eje i 70 år, en meget lang årrække.²⁸ Efter 1842, hvor Johan og Wilhelm overtog og ledede rederiet, blev der bygget flere og tildels større skibe, de fleste stadig i Nyborg på Bonnesens skibsværft. I 1859 overtog P. Petersen værftet. De største skibe var: Barken »Norden«, 1842, fuldskipet »Nordskov«, 1846, briggen »Anna Marie«, 1855, skonnertbriggen »Wilhelmine«, 1856, og barken »Faders Minde«, 1859. I 1861 købte Wilhelm barken »Kongen af Danmark« af sin farbror, Jørgen Kruuse i Korsør; i 1869 kom briggen »Ida« til, og endelig købtes i 1887 dampskibet »Aage«, tidligere kaldet »SIF«. Af de mindst 27 skibe, som Kruuserne ejede fra 1820'erne til 1890'erne, forliste otte, deriblandt »Kongen af Danmark«, »Anna Marie« og »Nordskov«.^{29,30}

I 1820'erne og 1830'erne sejlede Kruuse-skibene mest på Nordsøen og Østersøen, med undtagelse af skonnerten »Laurine Mathilde«, der i 1827 blev chartret af Generaltoldkammeret i København for at sejle til Christiansborg på Guldkysten. Den blev ført af løjtnant H.E. Krenckel, der i 1842 blev kaptajn for »Kongen af Danmark«. »Laurine Mathilde« sejlede

Briggen »Anne Marie« af Nyborg. Bygget 1855, forlist 1879. Malet af L. Petersen 1861.

Skonnerten »Gefion« af Nyborg. Bygget 1852, solgt 1897. Nyborg Museum.

op ad floden Volta, hvor der udarbejdedes et kort over egnen, og senere sendtes skibet til De Capverdiske Øer for at hente æsler og geder til Guld-kysten; altsammen i et forsøg på at imødegå den krise, som den danske koloni var inde i.³¹ »Laurine Mathilde« sejlede senere korn fra Nyborg til England. Ifølge et fragtbrev, dateret »Nyborg, 22. oktober 1832«, afgik skibet til Firth of Forth med 1036 tønder byg.

De store brigge og barkskibe var bygget til langfart. De sejlede på Vestindien, Sydamerika og det fjerne Østen. Oftest varede sådanne rejser flere år.

Den 19. januar 1847 blev »Nordskov« iset ud af Nyborg Havn. Skibet gav salut for fæstningen, og salutten besvaredes med kanonskud fra »Kongens Bastion«. Turen gik først til England, derfra til Rio de Janeiro. I Biskayen løb »Nordskov« ind i en storm, der ødelagde krydsmasten, sejl og takkelage. Den 20. april måtte skibet søge havn i Lissabon for at få repareret skaderne. Fra Rio sejlede »Nordskov« til Batavia (Djakarta) på Java. Mellem oktober 1847 og oktober 1848 sejlede skibet fragt mellem fjernøstlige havne, 29. november 1848 løb skibet ind på Sankt Helena med kurs mod Hamburg, hvor vinteren blev tilbragt. Fra Østen medtog skibet ladninger som sukker, ris og rottinger, d.e. spanskrør til Danmark. Fra Sydeuropa medtoges sydrugter, rosiner og olie.

På sin rejse i 1858 sejlede »Nordskov« udvandrere fra landene ved Den Botniske Bugt til Australien. Overfarten varede 102 dage.

Den 29. oktober 1867 lå »Nordskov« til ankers i Skt. Thomas' havn i Dansk Vestindien, da der opstod en orkan, som fuldstændig ødelagde skibet.³²

Barken »Faders Minde« fra 1859 var opkaldt efter Hans Kruuse. Barken medførte et par kanoner, som blev brugt som skræmmemiddel over for de kinesiske sørøvere i farvandet mellem Hongkong og Shanghai. Den ene kanon står nu i Nyborg Museums gård.³³

Nogle af Kruuse-skibene hænger som kirkeskibe i landets kirker, f.eks. »Nordskov« i Nyborg Kirke og »Faders Minde« i Tårup Kirke syd for Nyborg. Flere af skibene er malet, bl.a. af skibsportrætmaleren N. Frantzen. »Gefion«, »Andrea Marie« og »Prøven« hænger på Nyborg Museum.

I vinteren 1866 stiftede Johan Kruuse »Understøttelsesforeningen for Søfarende og Skibsredere i Nyborg Tolddistrikt«. Allerede året efter forliste »Nordskov«, og i 1871 forliste hele tre Kruuseskibe: »Kongen af Dan-

mark«, »Søeblomsten« og »Wilhelmine«. Der var mange enker og faderløse børn at hjælpe, og understøttelsesforeningen gjorde nytte; den var en del af den tids sociale sikkerhedsnet. I 1884 skænkede Johan en nyopført ejendom i Jernbanegade, »Kruuses Friboliger«, til Understøttelsesforeningen. Bygningen var indrettet til bolig for fire familier og kostede 12.500 kr. I følge fundatsen skulle huslejen være 12 kr. om måneden inkl. varme. Bygningen er netop blevet moderniseret af Nyborg Kommune, og huslejen er ikke steget (i 1984).³⁴

Årene 1845-1897

I foråret 1847 var Johan Kruuse sammen med seks andre nyborgensere medstifter af »Sparekassen for Nyborg By og Omegn«. Hidtil havde Nyborg hverken haft bank eller sparekasse, folk sparede op på kistebunden. I begyndelsen havde sparekassen kun åbent to timer om ugen. Der var virkelig behov for en sparekasse i byen, for allerede første dag indsatte folk 6.190 rdl. Johan var formand for direktionen fra 1849 til 1866.³⁵

Både Johan og Wilhelm Kruuse sad i en længere årrække i Nyborg byråd, Wilhelm i hele 19 år, 1857-1876. De var begge oprindelig valgt som borgerrepræsentanter. Som medlem af borgerrepræsentationen arbejdede Johan Kruuse kraftigt for, at Nyborg skulle oprette og drive et gasværk for egen regning. Det blev indviet nytårsdag 1856, næsten to år før København fik sit første gasværk. Gasværket fik navnlig stor betydning for gadebelysningen, der hidtil ikke havde eksisteret.³⁶

Efter at Johan i begyndelsen af 1860'erne var flyttet til Nordskov, blev han medlem af og senere formand for sognerådet i Gjesteleve Sogn, og derefter i 22 år medlem af Svendborg Amtsråd.³⁷

Johan Kruuse giftede sig i 1845 med Sophie From, datter af sejlmaker Peder Pedersen From fra Fåborg. Deres seks børn, fem døtre og en søn, blev født i Nyborg, men voksede op på Nordskov.

Wilhelm Kruuse giftede sig i 1862 med Justa Schalburg, datter af commerceråd, købmand J.F. Schalburg, der indtil 1859 havde ejet Postgården, Nyborgs bedste gæstgiveri. Deres tre døtre voksede op i Nyborg og fra 1876 på Sophienberg i Vindinge Sogn, lige vest for Nyborg.^{38,39}

Johan Kruuse karakteriseres som »elskelig, men med en fast og bestemt hånd«. Han var »personificationen af energi og kraft«, foruden »karakter-

fast, myndig, ordholdende og præcis«. Wilhelm Kruuse var »en dygtig og dertil en usædvanlig hjælpsom mand, der aldrig kunne sige nej. Han var hjertensgod og bramfri«. ⁴⁰

Wilhelm Kruuse forstod at følge med tiden. Han grundlagde to aktieselskaber; det ene var »Dampskibsselskabet Nyborg« A/S, der købte dampskibet SIF i 1873. 1870'erne var den store nedgangstid for sejlskibene, damp- og skrueskibe vandt hurtigt frem. Af 21 indregistrerede fartøjer i Nyborg i 1879 var dog endnu kun de tre dampskibe. ⁴¹

Wilhelms andet aktieselskab grundlagde i 1854 »Kongshøj Hammerværk« ved Kongshøj Å, 10 km syd for Nyborg. Selskabet opførte en fabrik, der udnyttede åens vandkraft. Der byggedes tværs over ådalen en høj dæmning, som opstemmede vandet og drev det ned over syv overfaldshjul, der bevægede fire hamre, rundsav, båndsav, drejebænk og blæsemaskine. Man fremstillede hovedsagelig have- og markdyrkningsredskaber af jern. Ved siden af fabrikken byggedes arbejderboliger, således at der opstod en helt ny lille by. I mange år beskæftigedes ca. 50 mand. Nogle af arbejderne indvandrede fra Tyskland, deriblandt bestyreren, fabriksmester Krüger. I 1882 ophævedes A/S »Kongshøj Hammerværk«, og værket blev solgt til Krügers svigersøn, fabrikant Lange. Wilhelm Kruuse blev altså også en af den fremspirende danske industris pionerer. ⁴²

I begyndelsen af 1860'erne solgtes købmandsgården i Nørregade 58 til købmand Ludvig Sørensen. Wilhelms købmandsgård i Nørregade 5 blev i 1866 solgt til købmand C.F. Sørensen, og i 1876 flyttede Wilhelm til Sophienberg med sin familie. Nok opgav brødrene således deres gamle detailforretninger og flyttede på landet, men ingen af dem indskrænkede sig. Wilhelm beholdt kul-, kalk- og trælastforretningen, Johan var også stadig korn-, produkt-, grovvarer- og trælasthandler, foruden at de begge fortsatte deres skibsrederier. I nogle år efter svigerfaderen J.F. Schalburgs død var Wilhelm »konstitueret expediteur for de kongelige dampskibe samt beltopsynsmand«.

Brødrene Kruuse ejede i mange år et kalkværk på havnen; i 1873 tog Wilhelm borgerskab som kalkbrænder, ⁴³ og i 1881 byggede han et nyt kalkværk og cindersværk. Han byggede ligeledes et stort tømmerlager på havnen, en forretningsejendom, hvor han selv fik kontor på Strandvejen 1, en bygning med tårn på hjørnet af Jernbanegade, samt en bygning, som

Et udsnit af Nyborgs bymidte. I forgrunden mod højre Johan Kruuses gård med facade mod Mellemgade, Nygade og Nørregade. Til højre foran rådhuset i Nørregade ses Wilhelm Kruuses gård med trekantet gavl-fremspring. I baggrunden til venstre Nyborg Slot.

lå, hvor senere Hotel Royal blev opført.⁴⁴ Han ejede også Dyrehavemøllen.

I 1872 tog Wilhelm Kruuse initiativ til stiftelse af »Nyborg Handelsstandsforening«. Han blev valgt til formand og sad i bestyrelsen indtil 1884. Foreningens formål var »at drøfte og rådslå om merkantile anliggender, drøfte alle dagens spørgsmål, som var af interesse for handelsstanden og fremme sammenholdet blandt foreningens medlemmer«. En af de første ting, der blev drøftet i foreningen, var »skænkens« afskaffelse. Dette kunne der ikke opnås enighed om. Det var gammel skik, at bønderne fik en »skænk«, når de kom til byen for at handle. Men Wilhelm blev den første, der i Nyborg Avis meddelte, at han havde afskaffet skænken. I Handelsforeningen drøftedes også mere alvorlige spørgsmål som at få fastsat ensartede priser på de mest gængse varer samt oprettelse af en handelsskole.⁴⁵

Gennem det meste af 1800-tallet var Kruuserne Nyborgs førende handelsfamilie. Hans Kruuse lod sine sønner uddanne til handelsmænd, og de var begge lige så dygtige og fremsynede som deres far. De forstod deres

tid og handlede i overensstemmelse med den. Men ingen af Johans og Wilhelms ialt ni børn kunne overtage forretningerne efter deres fædre. Otte af børnene var piger, og det kom ikke på tale at lade nogle af dem handelsuddanne. Den ene dreng, Johans søn Hans Kruuse, født 1855, klarede sig dårligt i skolen, blev af sin far sat i lære som landvæsenselev og fik senere en stor gård på Sydfyn. Wilhelms ældste datter, Anne-Marie, var blevet gift med købmand August Birch, og det blev ham, der overtog en del af forretningerne, kalkværket og tømmerhandelen. Johan Kruuse døde på Nordskov 1896, Wilhelm Kruuse på Sophienberg 1897. Samme år blev de sidste skibe solgt.

Noter

1. Nyborg Avis, 31.1.1884.
2. Carla Camradt: Gunder Hans Kruuses Descendenter, 1924. Utrykt.
3. Færgemanden stod for al overfart mellem Korsør by og halvøen Halsskov. Desuden skulle han assistere færgesmakkerne over Bæltet, når vind og strøm var imod. L.F. La Cour: Korsør, 1926.
4. Marie Elisabeth Gundersdatter, født på Sprogø, gift 13.10.1751 med Hans Olsen Kruuse, Korsør, 1732-1787. Maren Jørgensdatter Vinkler, 1762-1844. Årbog for Sorø Amt, 1948: Hollænderne på Sprogø.
5. Se note 2, samt Else Kruuse-Hansens optegnelser i Korsør Lokalhistoriske Arkiv og Nyborg Forenede Trælastforretninger 1817-1942.
6. Kay Larsen: Danmarks Kapervæsen, 1807-14.
7. Anna Marie Ziegler, født i Svendborg 1787, død på Nordskov 1860. Datter af galanterivarehandler Anton Ziegler og Marie Cathrine Sturm.
8. Borgerskabsprotokol for Nyborg, bind 2, L.F.
9. Nyborg Forenede Trælastforretninger 1817-1942.
10. C. Rise Hansen: Den danske skibsfart gennem tiderne, 1941.
11. H. Matthiessen og Chr. Elling: Gamle Købmandsgårde, 1951.
12. Henning Henningsen: Nyborg da voldene stod, 1981.
13. Fra venstre ses: Anna Marie Kruuse, født Ziegler; børnene: Hans, født og død 1823, Sophie 1821-1882; Ferdinand 1817-1854 og Johan 1815-1896; Hans Kruuse. Klippet af F.L. Schmitz.
14. Galease: tomatet skib med en stormast og en lav mesanmast. Gyldendals Fremmedordbog, 1972.
15. Se note 10.
16. Preben Hahn-Thomsen: Nyborg i 800 år, 1971.
17. Se note 10.
18. Henrik Kruuse, 1799-1859, opbyggede eget rederi i Korsør og blev byens første stor-fisker. L.F. La Cour: Korsør, 1926.
Silhuet klippet i Korsør 1834. Fra venstre ses: Lods Hans Nielsen Bjørn, Nyborg; Kap-tajn Henrik Kruuse; dennes børn: Hans Gunder Kruuse 1828-1901; Hansine 1830-1910; Henriks kone Dorthea Cathrine 1806-1890; lodsens datter Rasmine Bjørn, gift

- Rasmussen, og lodsens kone, Johanne Marie Bjørn.
19. Se note 8.
 20. 1 kommercelæst (clst.) er ca. 2 bruttoregister tons (brt). Måleenhed for et skibs lastevnc. Fra 1867 brugtes målet ton.
 21. Otto Andrup: Sparekassen for Nyborg By og Omegn, 1847-1947.
 22. Jul. Schovelin: Elias B. Muus, Kerteminde, og V. Woll: Fra Kerteminde Fortid, 1925.
 23. Se note 16.
 24. Se note 9.
 25. Se note 22.
 26. Se note 12.
 27. Se note 9.
 28. Skibsbyggeriet i Nyborg, i Bidrag til tidshistorien, 1853, bind 19.
 29. Skonnert: Mindre sejlskib med to eller flere master, let rigning, undertiden ræer på formasten.
Brig: to-mastet fuldrigger.
Bark: sejlskib med 3, 4 eller 5 master med ræer på alle master undtagen den agterste.
Fregat eller fuldskib: 3-mastet fuldrigget handelsfartøj.
G.F. 1972.
 30. Poul E. Wrøbell: En samling oplysninger om Nyborgs søfart. Manuskript. Nyborg Lokalhistoriske Arkiv.
 31. Guinesiske Journaler, 1827-1832, R.A.
 32. Se note 30.
 33. Henning Henningsen, Handels- og Søfartsmuseets årbog, 1973.
 34. Nyborg Avis, 13.5.1894.
 35. Se note 21.
 36. Se note 12.
 37. Se note 21.
 38. Sophie Charlotte Amalie From, 1814-1899.
Johans børn:
 1. Marie, 1846-1926, g.m. godsejer Lauritz Petersen, Søbo.
 2. Charlotte, 1849-1928, g.m. apoteker Johs. Camradt.
 3. Mathilde, 1851-1878, g.m. proprietær Emil Kruuse, Lykkesborg.
 4. Petra, 1853-1928, g.m. proprietær Hans Peter Andersen, Solbjerggård.
 5. Hans, 1855-1899, g.m. Cecilie Petersen, Løjtved.
 6. Seksta, 1859-1891, g.m. proprietær Lauritz Søekjær, Nyfæste.
 7. Justa Schalburg, 1840-1914.Wilhelms børn:
 1. Anne-Marie, 1864-1926, g.m. købmand, konsul August Birch.
 2. Margrethe, 1865-1923, ugift.
 3. Justa, 1867-1942, g.m. kaptajn Otto Schumacher.
 39. E. Bertelsen: Nyborg Handelsstands Forening, 1872-1922.
 40. Nyborg Avis, 21.6.1897.
 41. Mercantil-Calender, 1879.
 42. Louis P. Jensen: En sydøstfynsk lokalhistorie, 1951.
 43. B.s.p. for Nyborg, bind 4, L.F.
 44. Se note 9.
 45. Se note 39.